

**25
ANYS**

1993-2018

EL CENTRE DE FORMACIÓ DEL LABERINT D'HORTA

---

25 anys de jardineria per a aficionats i tècnics

**Ajuntament de
Barcelona**

Durant aquests 25, anys el **Centre de Formació del Laberint** (CFL) ha teixit i nodrit formació i estima pel verd, la jardineria i el paisatgisme entre milers de persones aficionades i professionals. La història del CFL no es pot explicar sense parlar dels orígens. L'any 1917 l'arquitecte i paisatgista **Nicolau Maria Rubió i Tudurí** (1891-1981) va guanyar el concurs per dirigir el servei de Parcs i Jardins de Barcelona. A Rubió no li va passar per alt la importància de la formació per a un bon funcionament de la professió i, conscient de la falta de jardiniers i jardineres, **va decidir fundar l'any 1933 l'Escola Municipal d'Aprenents Jardiniers, un referent a Catalunya i a l'Estat espanyol** formant tècnics i tècniques en jardineria i horticultura ornamental i pionera en tot l'Estat. L'escola tenia l'objectiu d'oferir formació en jardineria per proveir de jardiniers i jardineres el servei municipal de Parcs i Jardins de la ciutat. Amb un equip docent d'alt nivell tècnic, cal destacar el paper dels mestres **Miquel Aldrufeu Gurgui** (1889-1948), que va ser-ne professor des de la creació fins a l'inici de la guerra, i del seu deixeble **Joan Pañella i Bonastre** (1916-1992), ànima també de l'escola i autor de textos de referència de jardineria i botànica catalana.

Neixen els primers cursos per a persones aficionades

L'escola de jardineria no es va limitar a la formació professional, sinó que va fomentar l'afició i la cultura de la jardineria entre la ciutadania de Barcelona. De fet, va ser un grup de persones amants dels jardins i les plantes que a mitjans dels anys quaranta van demanar a **Lluís Riudor**, en aquell moment director de Parcs i Jardins, una formació oberta al col·lectiu de no professionals amb gran interès pel món de les plantes ornamentals. Va ser així com l'any 1947 van néixer els **cursos per a persones aficionades** de la mà del professor **Joan Pañella i Bonastre**. Un cop acabat el primer curs, un grup d'alumnes va decidir fundar l'associació **Amics dels Jardins**, una entitat encara viva avui dia i reconeguda el 1998 amb la Creu de Sant Jordi.

Els cursos d'aficionats van ser un èxit des del principi. Any rere any va anar augmentant el nombre d'alumnes, cosa que va comportar haver d'ampliar els cursos també en horari de tarda i ocupar l'aula amb més capacitat de l'escola de jardineria. El tècnic botànic Joan Pañella va ser la cara visible dels cursos de persones aficionades des que es van crear fins a mitjan anys vuitanta i, més tard, el seu deixeble **Lluís Abad**. L'any 1986, la Generalitat de Catalunya va equiparar el programa d'estudis de tres cursos de tècnic especialista en jardineria de l'escola amb la formació professional de segon grau. Aquest canvi va anar acompanyat d'un creixement important del nombre d'alumnes professionals que, sumats al gruix de persones aficionades en formació, van anar deixant en evidència que l'Escola Rubió i Tudurí era un espai massa reduït per impartir-hi les dues tipologies de formacions.

El trasllat i el naixement del Centre de Formació del Laberint

És a partir d'aquesta situació que la Direcció de Parcs i Jardins va decidir iniciar la cerca d'un nou espai per a la formació dels cursos de persones aficionades i finalment va trobar el seu lloc al Palau del Marquès d'Alfarràs, l'edifici principal dels jardins del Laberint al districte d'Horta-Guinardó, on l'alumnat de l'escola taller del Laberint havia rehabilitat diferents dependències, entre les quals l'ala dreta del palau. Va ser aquí on es va ubicar el Centre i on actualment hi ha l'administració, les aules i les diferents dependències. I va ser així com el 14 d'octubre de 1993 es va inaugurar el **Centre de Formació en Jardineria i Paisatge Rubió i Tudurí**, conegut més endavant com **Centre de Formació del Laberint**.

Una formació especialitzada per a persones aficionades i professionals

El Centre de Formació del Laberint, ja ubicat a les noves dependències, va començar oferint classes a l'alumnat dels **cursos d'aficionats**. Aviat, es va anar ampliant el professorat que impartia les classes amb especialistes d'art floral, d'història dels jardins, de composició, entre d'altres. El nombre de cursos i d'alumnes va anar creixent progressivament: l'any 1993 es van fer 10 cursos i hi van assistir 243 alumnes i, poc després, a principi del 1994, sota la direcció de **Maria Alba Fransi** es va obrir una nova via de formació adreçada al **col·lectiu de professionals i tècnics** del sector de la jardineria i del paisatgisme.

Des dels inicis, l'objectiu de l'ampliació era fer créixer i actualitzar els coneixements i les habilitats d'aquest col·lectiu. Especialment, dissenyant programes i metodologies adaptades a cada nivell de coneixement i incorporant-hi avenços tècnics i ambientals. Els mitjans de què es disposava per impartir aquesta oferta formativa eren l'experiència i el coneixement de les persones tècniques de Parcs i Jardins i la participació d'associacions, de professionals del verd i del món empresarial, així com d'especialistes de centres universitaris i de recerca. Amb l'ampliació de la formació, l'oferta es va dividir en **cursos de llarga durada i monogràfics per a persones aficionades i tècniques**, en un format que s'ha seguit oferint fins a l'actualitat.

El Centre s'ha anat consolidant com a referent en formació de jardineria i paisatgisme, sobretot a partir de les **propostes formatives per a col·lectius tècnics i professionals**, que en algun moment han sol·licitat una formació especialitzada i a mida. El Centre, per exemple, ha estat durant anys el responsable de la formació en jardineria del Servei de Formació Local de la Diputació de Barcelona, amb cursos adreçats a professionals de nombrosos ajuntaments de les comarques de Barcelona, com ara Sabadell, el Prat de Llobregat i Granollers, entre d'altres.

La biblioteca del Centre, un fons únic i obert a la ciutadania

El Centre de Formació també ha esdevingut un referent gràcies al fons documental, molt significatiu en la seva especialització, que ofereix la biblioteca ubicada a les seves dependències. Aquesta biblioteca té els seus orígens en la Biblioteca de Parcs i Jardins, d'on procedeix una part del seu fons inicial. L'any 1990 el fons bibliogràfic de Parcs i Jardins, que es trobava a l'Escola Rubió i Tudurí, tenia uns 2.800 volums i 50 revistes especialitzades en jardineria i horticultura a l'abast, només, per ser consultats per les persones assistents als cursos i pel públic en general. Ja en el curs 2000-2001 un terç del fons bibliogràfic de l'escola va passar a formar part del Centre de Formació del Laberint. L'any 2002 es van habilitar les antigues cavallerisses del Palau d'Alfarràs on es va traslladar el fons definitivament. I un any després es va automatitzar i adaptar a les necessitats dels tècnics i les tècniques de Parcs i Jardins, a les directrius de l'institut, a l'alumnat del centre i, finalment, a tota la ciutadania. L'automatització d'aquest fons va implicar formar part del Catàleg col·lectiu de les Biblioteques de l'Ajuntament de Barcelona i de les universitats de Catalunya. Això va suposar garantir una millor accessibilitat als documents i oferir a les

persones usuàries un ventall més ampli de materials i recursos disponibles i va permetre, per primera vegada, el servei de préstec a qualsevol ciutadà o ciutadana. **Actualment, el fons documental està format per una col·lecció de gairebé 4.000 volums** i disposa d'una àmplia tipologia documental: llibres tècnics i científics, obres de divulgació, i exemplars únics i de gran raresa. Es nodreix de monografies, recursos electrònics, obres de referència, publicacions periòdiques especialitzades i normes tecnològiques de jardineria i paisatgisme. A més, és la memòria de les activitats realitzades per l'Ajuntament de Barcelona des de Parcs i Jardins i dels treballs fets per antics alumnes. Com a fons valuós i col·lecció especial ofereix les obres de Nicolau Maria Rubió i Tudurí.

L'alumnat, en contacte amb el verd de la ciutat

La formació del Centre sempre mantindrà una combinació important i necessària entre la teoria i la pràctica. És per això que es duu a terme a diferents espais que faciliten el contacte de l'alumnat amb el verd, com ara a la mateixa seu del Centre i els Jardins del Laberint d'Horta, i al Viver de Tres Pins, on es disposa de les eines, la maquinària i el material necessaris. En conjunt, la proposta formativa també es completa a la resta de parcs i jardins de la ciutat, que ofereixen un ventall nodrit i divers molt a l'abast per a l'aprenentatge, i amb visites a alguns dels espais de referència per al sector de la jardineria i el paisatgisme de Catalunya, com ara vivers i jardins privats i botànics.

El vincle del centre amb referents europeus

Els vincles del Centre amb altres referents, tant de Catalunya com de diferents països europeus, es fomenta també entre l'alumnat, amb les visites a diferents jardins i parcs de referència d'arreu. Es promouen viatges a jardins d'Europa per aprofundir en el reconeixement i la identificació de les diferents tipologies de jardins i d'espècies vegetals. Uns viatges que, actualment, s'impulsen des de l'Associació d'Amics del Centre de Formació del Laberint i són un complement que permet resumir la visió paisatgística, jardineria i històrica que s'ofereix als diferents cursos.

Les relacions amb entitats del sector

El Centre ha treballat per nodrir la xarxa de col·laboracions amb entitats i organitzacions vinculades a la jardineria i la gestió de parcs i jardins, en l'àmbit català i de l'Estat espanyol. Amb l'objectiu de millorar els coneixements i l'especialització de les persones tècniques i professionals amb l'impuls de noves accions formatives de diferents nivells, de la intervenció d'especialistes del món de la jardineria i el paisatgisme i de millorar la coordinació i la difusió, ha mantingut acords de col·laboració amb diferents entitats de

referència. És el cas de l'Associació Espanyola d'Arboricultura, l'Associació Espanyola de Parcs i Jardins Públics, l'Associació de Professionals dels Espais Verds de Catalunya i el Gremi de Jardineria de Catalunya, entre d'altres.

Les col·laboracions també s'han estès amb altres escoles i referents de formació. Entre el 1998 i el 2002, el Centre va organitzar un curs anual de postgrau, **"Del projecte a la gestió dels espais verds públics"**, en col·laboració amb el centre de formació continuada Les Heures, de la Universitat de Barcelona. I també ha col·laborat, en diferents moments, amb l'Escola de Jardineria Rubió i Tudurí, l'Escola de Paisatge de Versalles, l'Escola de Santa Coloma de Farners, el Jardí Botànic de Barcelona, l'Escola Sert i l'Escola d'Art Floral de Catalunya.

La divulgació de la jardineria, un compromís més enllà de l'aula

La tasca dels i les professionals del Centre de formació també s'ha completat amb activitats i accions fora de les aules. Des dels seus inicis, l'equip docent ha participat en accions de difusió de la jardineria, en congressos i jornades especialitzades i també en la creació de continguts per a diferents mitjans de comunicació, sobretot a la dècada dels noranta. Va ser el cas de la col·laboració amb un espai dedicat a la jardineria del programa magazín presentat per Mari Pau Huguet a Televisió de Catalunya (TV3), així com la participació en diferents programes de Ràdio Zona Franca i Ràdio Sants-Montjuïc, i amb la creació d'una secció de jardineria al suplement setmanal del diari *Avui*.

Un alumnat divers i fidel

El tipus d'alumnes del Centre segueix abraçant una diversitat de perfils tècnics, professionals i també socials o culturals, així com procedències i edats molt variades, que van dels 16 fins als 90 anys. Tant pel nivell de formació com pel nombre d'hores i la diversitat de temes i cursos que s'han anat oferint i se segueixen proposant, durant la trajectòria del Centre s'ha fet evident que l'alumnat segueix fidel a la participació en les propostes d'aprenentatge de jardineria. Tant és així, també gràcies a una transmissió de l'estima cap a la jardineria, que alguns dels i les alumnes que es van iniciar amb la formació per a persones aficionades s'han anat incorporat laboralment en el sector de la jardineria, en empreses públiques i privades, i també com a treballadors i treballadores autònoms.

Una exposició pels quinze anys del CFL

L'exposició "Jardins i jardiniers: art, ciència i ofici a Barcelona" va commemorar el 75è aniversari de l'Escola de Jardineria Rubió i Tudurí i el 15è aniversari del Centre de Formació del Laberint. Dues escoles vinculades des dels orígens que van anar ocupant espais diferents i oferint formacions diferenciades, però que, al mateix temps, segueixen agermanades per l'estima i la vinculació envers el verd de la ciutat.

L'impuls de l'alumnat, un puntal per a la continuïtat del Centre

La història del Centre de Formació del Laberint està impregnada de la força i l'impuls de l'alumnat i el professorat que han vetllat per la seva creació i el seu bon funcionament i manteniment. Així va ser en els seus orígens, a mitjans dels anys quaranta, lligats a l'inici dels cursos per a persones aficionades de l'Escola de Jardineria Rubió Tudurí, i ho ha tornat a ser recentment per garantir-ne la continuïtat. De fet, va ser arran d'un estudi de viabilitat del centre, que recomanava el trasllat de la formació per a persones aficionades als centres cívics, que un grup d'alumnes

va reivindicar-ne la continuïtat. I, poc temps després, naixia l'**Associació d'Amics del Centre de Formació del Laberint (AACFL)**. L'impuls i les accions de l'associació, que presideix **Salvador Pi** —professor i coordinador dels cursos de persones aficionades al CFL des dels seus orígens fins al 2017—, van ser un pilar bàsic per a la continuïtat del Centre. Aquest és l'origen i també la base per al funcionament de l'entitat: fomentar la continuïtat de la divulgació de la jardineria, en els espais tant públics com privats. És amb aquest objectiu que ha impulsat un programa d'activitats en el seu primer any de vida, com ara el concurs de fotografia, el reeixit mercat d'intercanvi de planta i un viatge a Escòcia per conèixer la jardineria de diferents punts del país. Un dels requisits per formar-ne part és haver participat en algun curs del Centre, amb el qual l'entitat segueix treballant conjuntament per establir ponts que afavoreixin la millora de la divulgació del verd i de l'activitat del Centre.

Els reptes de futur del CFL

L'èxit del CFL ha estat saber-se adaptar a les demandes de la societat i ocupar un espai formatiu que l'ensenyament reglat i les entitats del sector no cobrien. Ara, el repte del CFL és estendre la seva oferta a una societat més participativa i activa, més enllà de les aules, i esdevenir un centre de referència en la divulgació de la jardineria, de les noves tècniques i pràctiques sostenibles, a favor de la biodiversitat i del patrimoni jardiner de Barcelona.

Germans Desvalls, s/n
Parc del Laberint d'Horta
08035 Barcelona
Tel. 93 256 56 01 Fax 93 428 61 98
formacio.laberint@bcn.cat